

Негодяєва С. А.

Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка, Україна

e-mail: rovqueen@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1906-6646>

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ СКЛАДНИКИ МОТИВУ ЛЮБОВІ В МАЛІЙ ПРОЗІ ГАЛИНИ ПЕТРОСАНЯК (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ “НЕ ЗАВАЖАЙ МЕНІ РЯТУВАТИ СВІТ”)

Abstract

The article considers the aesthetic nature, artistic specificity of the existential components of the motif of love, which dominates the flash fiction by Halyna Petrosanyak. The study, based on the analysis of the anthology “Don’t prevent me from saving the world”, elucidates the modern transformation of the symbolic archetypal determinant of the universal understanding of love as the highest value in all its manifestations. The author’s reception of the motif of love is analyzed in correlation with Fromm’s interpretation of human existential needs: in establishing connections, in overcoming oneself, in perception of rootedness, in self-identity, in building a life based on a system of values. It has been demonstrated that according to the writer, love is not merely a mechanical sum of regional and mental oral traditions or religious virtues, but their generalization into universal human realities, which form a dialectical unity of worldview, socio-psychological, and aesthetic principles of harmonious human life. And this constant is more often manifested in borderline situations of despair, hopelessness, where the heroes of her stories find themselves. The author seeks to combine often conflicting truths of various people, nations, cultures, religions, and philosophical views in order to emphasize the importance of love in human existence. The stated topic is inexhaustible and multifaceted, promising to inspire various literary, cultural, and philosophical discussions. This study aims to deepen the understanding of the author’s individual style, reflecting both the human features of the author and the main features of our time. In this period fiction as an art form plays a decisive role in preserving language, spirituality, and national identity, and remains a promising area in literary discourse.

Keywords: existentialism, motive, narrative reflection, Halyna Petrosanyak, love, existential needs.

Анотація

У статті осмислено естетичну природу, художню специфіку екзистенційних складників мотиву любові, який став домінантою стильової манери малої прози Галини Петросаняк. Дослідження, побудоване на аналізі збірки “Не заважай мені рятувати світ”, дало змогу пояснити сучасну трансформацію символіко-архетипної детермінанти загальнолюдського розуміння любові як найвищої цінності в усіх її виявах. Розглянуто авторську рецепцію мотиву любові в співвіднесенні із тлумаченням Е. Фромма людських екзистенційних потреб: у встановленні зв’язків, у подоланні себе, в усвідомленні людини в укоріненості, у самоідентичності, у будівництві життя в певній системі цінностей. Доведено, що, за письменницею, любов є не механічною сумою регіональних, ментальних усних традицій, релігійних чеснот, а їхнє узагальнення в загальнолюдські реалії, що утворюють діалектичну єдність світоглядних, соціально-психологічних, естетичних принципів гармонійного життя людини. І в рецепції авторки ця константа частіше виявляється в межових ситуаціях відчаю, зневіри, у яких опиняються герої її оповідань. Письменниця в образотворенні прагне поєднати часто опозиційні істини багатьох людей, націй, культур, релігій, філософських поглядів з метою підкреслити значущість цього почуття в бутті людини для визначення власного вибору, який дозволяє особистості вийти з психологічної кризи. Заявлена в статті тема невичерпна й багатоаспектна, яка здатна спродувати різноманітні літературознавчі, культурологічні, філософські дискусії. Це дослідження допоможе поглибити уявлення про авторський індивідуальний стиль сучасної української письменниці, бо він увібрав у себе як людські риси

самої авторки, так і головні риси нашої доби. Саме в цей період художня література як мистецтво відіграє вирішальну роль у збереженні мови, духовності, національної самобутності і буде завжди перспективною в літературознавчому дискурсі.

Ключові слова: екзистенціалізм, мотив, оповідання-рефлексія, Галина Петросаняк, любов, екзистенційні потреби.

Вступ. Сучасні глобальні й геополітичні реалії спровокували сучасних дослідників звернути увагу на людину, зокрема людину початку ХХІ століття, яка відчула певну абсурдність у світі, і тому стала незадоволена, відчужена, перебуває у відчаї. Сучасник намагається розібратися у вирі життєвих обставин, віднайти умови фізично і психічно комфортного існування. Екзистенціалізм не нова течія філософії, що виникла наприкінці ХІХ — початку ХХ ст., над питаннями сенсу буття задумувалися ще античні філософи (Сократ, Платон, Арістотель). Саме поняття “екзистенції” набуло значення філософського концепту в поглядах С. К’єркегора (2002), К. Ясперса (2011), М. Гайдеггера (2007) та ін. Література й літературознавство – найбільш чутливі й незаангажовані галузі, які цікавляться онтологічними питаннями, проблемами людської екзистенції, до якої завжди привертала увагу майстри художнього слова.

Ми звернулися до малої прози Галини Петросаняк, сучасної української письменниці, перекладачки з німецької. Її творчість (спочатку поетична, а потім – і епічна) постала в 1996 році, у часи становлення літератури незалежної України. Формування індивідуального стилю авторки відбувалось під впливом так званої “станіславської школи”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наше дослідження ґрунтується на теоретико-методологічних поглядах вітчизняних і зарубіжних учених різних галузевих орієнтацій. Активізувалося й зацікавлення літературознавців явищем екзистенціалізму в останні два-три десятиліття під час аналізу художніх творів, написаних письменниками в кризові часи, особливо на зламах тисячоліть. Для будування логіки нашого дослідження цікаві візії О. Бондар (2011), Ж. Деркач (2015), П. Іванишина (2003), Ю. Михайловської (1998), Ж. Яшук (1998) та інших. Усі науковці, аналізуючи стан дослідження цього явища в творчості українських письменників, наголошують на домінуванні його світосприйняття й підкреслюють близькість авторського світогляду до екзистенційного світовідчуття в художньому слові.

На жаль, на сьогодні мало приділено уваги дослідженню творчості Галини Петросаняк. На нашу думку, вона яскрава творча постать, яка формує свій стиль, провідним мотивом якого є любов у всіх її проявах. “На щастя, я, яка завжди поважала авторитети і боялася суперечити їм, людина дуже похотлива, хоч і не настільки, щоб дати збити себе з пантелику. Я не дезорієнтувалась повністю, і пройшла свій шлях розвитку, не дала себе заблокувати, змінювалась” (Малиновський, 2022).

Мета статті полягає у виявленні екзистенційних складників мотиву любові в малій прозі Галини Петросаняк (на матеріалі збірки “Не заважай мені рятувати світ”). Для досягнення поставленої мети необхідно розв’язати такі **завдання**: 1) уточнити поняття мотиву в художній літературі; 2) проаналізувати жанрову належність текстів, уміщених у збірці; 3) розкрити особливості екзистенційних складників мотиву любові в малій прозі авторки у розрізі філософії екзистенціалізму.

Методи дослідження. Специфіка об’єкта дослідження та мета роботи зумовили використання історико-літературного, порівняльного, психологічного й частково біографічного методів. Як мистецтво інтерпретації та розуміння текстів визначаємо й герменевтику. Аналітичний огляд і систематизація сприяли осмисленню наявних поглядів на особистість і чинники, що обумовлюють її становлення й розвиток; системний підхід забезпечив створення цілісної концепції сучасного образу українця;

методологія екзистенціалізму використана як провідна світоглядна концепція митців кризових часів.

Виклад основного матеріалу. За Ж.-П. Сартром, про екзистенціалізм можна говорити як про філософію особистого існування, тобто як про філософію існування людської особистості в загалі. Саме ця думка стає рушійною домінантою письменницької рецепції під час написання твору, оскільки творчий продукт є “проекцією постаті автора, а художні засоби – формою виявлення екзистенційних проблем: свободи, часовості, стосунків з іншими людьми і з самим собою” (Сартр, 2002).

Презентацією екзистенційної моделі лейтмотиву любові Г. Петросаняк у збірці культивує людські відчуття, що виступають основним каталізатором людської дієвості: саме відчуття неспокою, відчаю і незадоволення, зради, абсурдності буття, які приводять до самоаналізу, що завершується висновком про потребу самореалізації. На думку багатьох науковців, для повного осягнення справжнього сенсу свого існування, “людина повинна пройти такі життєві етапи: етап відчуття своєї вкинутаї в цей світ і своєї покинутості в ньому, етап “межової ситуації” – усвідомлення конфлікту зі світом та свого невдоволення, що й приводить до самоаналізу, пізнання та вибору власних життєвих цінностей, і етап вільного та свідомого вибору дотримуватися цих цінностей у своєму житті” (Сартр, 2002).

Поняття “мотив” є одним із дискусійних і водночас універсальним питанням сучасного літературознавства. Логіка нашого дослідження передбачає чітке розуміння цієї категорії. Мотив – це формально-змістовна одиниця, що є складником фабуло- або сюжетотворення, засобом образотворення, проблемно-тематичною спрямованістю художнього твору. Воно поняття конкретне: словесне, характерологічне або ситуативне; це може бути тема, афоризм, слово, деталь, явище, образ тощо, про які автор час від часу нагадує. Оскільки авторка має прекрасну філологічну освіту, її тексти дуже прості й вишукані одночасно, бо спрямовані на пересічного читача, готового змінюватися і змінювати під впливом літератури. Зараз авторка проживає у Швейцарії, де “відчула, що українці – європейці, без зайвої натяжки. Спільне все, єдине, в чому гачок – в кількості квантитативного практикування цієї європейськості... Багато хто висміює таку позицію, тому що доба Просвітництва давно минула. Але ні, не минула, вона завжди на часі. І важливо, щоб ці цінності розширювалися і йшли в маси” (Малиновський, 2022).

Кожна літературна епоха позначається на розвитку жанрів, кожний письменник вносить у них зміни. Жанрова еволюція малої прози на прикладі оповідання, зберігаючи традиційне уявлення про цю літературознавчу категорію в літературознавстві, у різні часи презентована новелами, есе, етюдами, образками, шкідками, нотатками тощо. До заявленої для аналізу збірки увійшло дев'ять оповідань, які авторка в анотації до збірки назвала рефлексіями. Це уточнення імпонує філософському підґрунтю екзистенціалізму, бо в людині, за Е. Фроммом (2017), закладена потреба екстремальності, активного подолання всіляких перешкод на шляху до особистісного зростання, їй притаманний опір пасивності та інертності для того, щоб активно творити своє життя. Реалізація цієї потреби полягає в змінах, пошуках, творчості, ризикованих діях, медитаціях, іноді в проявах асоціальної поведінки тощо. Сартрівське “життя починається на другому березі відчаю” перегукується з фабульною домінантою оповідань-рефлексій Г. Петросаняк.

Усі герої оповідань – пересічні люди, що в силу своїх природних особливостей прагнуть встановити зв'язки в суспільстві, подолати себе, вкоренитися в житті, ідентифікувати себе, побудувати власну систему моральних цінностей. Екзистенційну потребу у встановленні зав'язків за допомогою любові і небайдужості

до ближнього змальовано в оповіданні “Ноктюрн над озером”. Головну героїню, французьку філологиню, біженку з України, Ніну доля випадково зупиняє на добу в маленькому містечку на Женевському озері Монтре по дорозі до Парижа, де вона мала надію знайти прихисток від імперських апетитів “великого” сусіда та заробіток. Ця непередбачена зупинка (зламана маршрутка перевізника, відсутність грошей на незаплановані подорожі Європою, 30 євро як символічна компенсація від водія) залишила її сам на сам пізно ввечері в чужому місці. Винесена в назву згадка про ноктюрн (поширена назва музичних композицій, переважно інструментальних, що нав'язана поетичним настроєм ночі) налаштовує реципієнта на оптимістичний розвиток подій оповідання. Надія вчиться жити “у сховку Всевишнього, щоб знайти пристановище в тіні Всемогутнього...” (Петросаняк, 2023). Лише віра в Бога дає їй можливість усвідомлено сприйняти абсурдність ситуації, у якій вона опинилася. Ця ж віра випадково знайомить її з Фабіаном Вістенбергом, розчарованим у житті самотнім і наркозалежним піаністом. Зустріч двох співрозмовників протягом однієї ночі подарувала обом важливі зміни в житті: Фабіану – віру в Бога і свої сили, надію на нове життя і кохання, бажання грати і викладати музику; Ніні – зміцнення правильності обраного життєвого шляху – життя на основі загальнолюдських цінностей за заповідями Божими, відродження довіри в людей, яку вона втратила (музикант довірив на ніч їй, незнайомій іноземці, свій будинок), відчуття щастя (коли тебе розуміють і поважають). Випадковий епізод на озері змінив їх життя на нові реалії, які герої здатні робити самостійно й відповідально.

Екзистенційну потребу в подоланні себе презентує авторка в однойменному оповіданні “Не заважай мені рятувати світ”. Це складна потреба полягає в усвідомленні та прагненні до творення. За Е. Фроммом, такий продуктивний шлях лежить через процес творчості та його прояви в мистецтві, науці, релігії. Людина за природою своєю намагається показати, чим вона, будучи приматом, відрізняється від представників тваринного світу. Перед реципієнтом постає звичайна побутова картина життя сучасного письменника Михайла, який не може знайти сюжету для майбутньої книжки. Письменницькі гонорари “медитатора на дивані” (“найорганічнішим методом будь-якої розумової діяльності для нього було оплакування із елементами аналізу” (Петросаняк, 2023)) і відвідувача епатажного кафе-бару “Наутілус” не давали щастя родині. Його дружина, Стефанія, більш раціональна й діяльнісна натура, взяла на себе відповідальність за добробут (успішно, але важко працювала, тримала побут), тим самим віддаляючись від коханого чоловіка, неспроможного повноцінно реалізовуватись у житті. Життя Михайла випадково перевернув нотатник незнайомця, який той залишив у барі. У нотатнику митець прочитав записи невідомого “живого символу”. За іронією долі з наратором записів збігалися імена головного героя та його дружини (описувались епізоди з життя якогось Михайла і його коханої Стефанії), погляди й судження. Завдяки читанню цих щоденникових записів письменник проаналізував власне життя у віддзеркаленні, поглянув на свою дружину іншим поглядом. І той примітивізм і обмеженість, які так не любив у жінці він, дали відповідь на причину розладу в стосунках, у яких зникло почуття любові як найвищої цінності у всіх її проявах: “Створити видимість, ілюзію значимості, стимулювати діяльність, вдавати компетентність, стати в позу й переконувати всіх, що вона для тебе природна. Стефанія це називає “виставлятися на ярмарку марнославства”. Вона має гостре око й не менш гострий розум. Стефанія – зірка мого життя, вона прочинила для мене двері до мене самого, у світ, про який я й гадки не мав. Щомиті в кожного з нас є можливість відчинити будь-які з безконечної кількості дверей. Кожні піддадуться, якщо правильно відчиняти” (Петросаняк, 2023).

Михайло, письменник, як і його читацький опонент, переосмислює й розуміння щастя – мати любов близьких, яка допомагає зрозуміти, що “джерело якості мого життя – в мені самому, інший берег – теж всередині мене”. І рятування світу зовнішнього починається насамперед із рятування світу внутрішнього. Суголосьне з Винниченком – “життя в злагоді із самим собою” і любов до дружини дають змогу митцю віднайти сюжет для майбутнього роману – продовжувати творити для інших.

Змалюванню екзистенційної потреби людини в укоріненості присвячено оповідання “Плин”. Головного героя Матіаса, кіномитця із Німеччини, любов до власної творчої справи привела до реалізації підсвідомого бажання повернутися в материнське село з метою вкоренитися, домогтися повноцінного почуття захищеності. Матіас приїжджає на Україну за пошуком матеріалів для свого фільму в Плин – маленьке село в Карпатах, на батьківщину свого діда Стена (Степана), якого доля викинула свого часу за кордон в пошуках заробітків для виживання. Знайомство з гірською природою, автентикою, яка нагадувала стрічку Параджанова, з побутом, традиціями й міфологією гуцулів відшукало в чоловікові ті підсвідомі й непідсвідомі секрети, які надавали йому творити. Матіас, якого дивна дівчина Паюта назвала Богданом (обидва імені перекладаються з грецької як дар Божий або Богом подарований), на інтуїтивному рівні відкривав у собі другий ментальний рівень. Ментальний комфорт віднайдено на рівні розкодовування подарунків долі: зустрічі з тіткою Іванною, яка ніколи не покидала Плин, щоб не втратити зв'язок із минулим; трактування мольфарських здібностей Паюти; фольклор із своїм міфологічним потрактуванням; віра в долю й родинні зв'язки, які повертали нащадків до плину прашурів. “Ми самі творимо світ навколо себе... Наш світ творить те, у що ми віримо, про що думаємо, на чому фокусуємо свою увагу. Хіба ні? Століттями тутешні люди вірили у тонкий світ, в якому поруч із ними живуть духовні істоти, що здатні впливати на людське життя. Ця віра – хай вона виникла на смішному і наївному непорозумінні – створила реальність, яка стороннім людям здається неймовірною, але лише для тих, хто не йме віри...” (Петросаняк, 2023). Це і є складники, закладені в основу любові до життя в усіх його проявах. Повернення Матіаса до власного коріння стало таким же переломним моментом відродження, як і колись втеча діда Степана за кордон.

В оповіданні “Естера” змалювано мотив любові на прикладі екзистенційної потреби людини в самоідентичності. У людину закладено природою самостійне формування концепції власного “Я”. Легше ототожнювати себе з різними інститутами: з державою, нацією, релігією, професією, соціальною групою, місцем проживання. Естера – донька українки та єврея (Гершка та Одокії), подружжя з різним національним і релігійним сповіданням. Їхній шлюб на віру за життя Гершка й після його смерті тримався на любові й повазі одне до одного та дітей. Він пройшов випробування цькуванням німців і совєтів, уральськими таборами, вигнаннями, приховуванням національності батька заради комфортного виживання. Пошук Естери її двоюрідним братом Хаїмом, який народився в законному шлюбі в єврейській родині, у достатньо зрілому віці завершив процес національної ідентифікації самої героїні та соціальної ідентифікації її брата – виконати передсмертний заповіт дядька й мати сестру. Батьківська любов повернулася до Естери Миколаївни Василюк листом-сповіддю від брата, позбавивши її наслідків дитячої травми – ховати від людей правду про власний рід.

Окремої уваги заслуговує оповідання-рефлексивний детектив “Уроборос”. У ньому авторка презентує наслідки руйнації екзистенційної потреби людини в системі цінностей після втрати близької людини. Людина, позбавлена моральних орієнтирів, рухається по життю непідсвідомо. Систему цінностей він шукає,

відворює продуктивно або деструктивно. Історія знає багато особистостей, які заплатили життям за збереження своєї системи цінностей. Твір побудовано зі спогадів українця Василя Пахолка, який після втрати своєї сестри (вона була вбита в Чехії, до якої поїхала заробляти на краще життя) скоїв напад на приватний котедж за кордоном, протоколів допитів поліції злочинця й свідків, протоколу позивачки, якій було нанесено шкоду, протоколу психічного огляду підозрюваного. Утрата любимої сестри призвели до психічного шизофренічного розладу особистості, яка здійснила злочин. І в змалюванні пошуків причин й мотивів, які спровокували фантазії Василя, письменника вбачає посттравматичний синдром, закладений державною системою в покоління багатьох українців. Символічна в трактуванні й назва, уроборос – “той, що пожирає (свій) хвіст” – міфологічний світовий змій, що обвиває кільцем Землю, схопивши себе за хвіст. Він вважався символом нескінченного відродження, одним із перших символів нескінченності в історії людства. В авторському міфі його трансформовано в українську траєкторію. Дід хлопця свого часу “гарував десь в Острові на шахті, покалічився там”, батька забрали на будівництво залізниці на Новий Ургал через рік після народження хлопця (1974 рік), а повернули на початку вісімдесят третього... Заробітчан завжди грабували й грабують зараз. І цю безкінечність можна переламати, і заради любові до своїх дітей і їх майбуття треба змінитися. “Треба переродитися. Не пускати своє життя за водою, нарешті взяти його у руки. Вчитися позбуватися усього в собі, що гальмує. Захищатися можна не кулаками, не лише зброєю. Найліпше захищатися розумом і хитрістю... Але там, де чехи бачать розум, ми бачимо лише хитрість, яку не поважаємо, бо вона у нас дорівнює моральному падінню. Ми не бачимо, що аби бути хитрим, треба бути розумним” (Петросаняк, 2023).

Еволюції чоловічих поглядів на жінку як втілення увиразненого прояву справжнього почуття любові презентовано в оповіданні “Три жінки”. Доля зводить трьох чоловіків (Андрія, Сергія й Маріо) у готелі, з якого вони вчасно не можуть виїхати із-за транспортного колапсу через надмір снігу. Між ними за шведським столом зав’язуються розмови про жінок. Рефлексії кожного нав’язні коханням і пристрастями лібідо зі своїми законами: Андрія – до впевненої в собі Володі (у студентські роки він палко закохався в неї, проте вона не змогла розібратися у своїх почуттях і відмовила йому в шлюбі); Сергія – до колишньої дружини Влади, який вірив, що жінка, за християнськими традиціями, повинна забезпечувати тихий “тил” чоловіка, бо створена за Біблією з ребра чоловіка і для чоловіка; Маріо – до вчительки з України Владислави, яка була його співтворцем, бо кожен у стосунках увиразнював, активував риси близької людини. Розв’язка оповідання проста і парадоксальна водночас, бо кожний із чоловіків, описуючи свій жіночий ідеал, розповідав про ту саму жінку. За жіночим уявленням, “кохання – це бонус, подарований нам зверху. Схоже, що для вибору супутника життя цим бонусом можна скористатися лише раз... Тому так важливо не схибити, не знежити дар, не втратити його на того, з ким спільне життя з якихось причин виявиться неможливим... Важливо дати волю своєму серцю вчасно, спрямувавши його на об’єкт, який був максимально “твоїм” у всіх відношеннях, з яким, за допомогою “подарованої” любові можна було би задати ритм тривалої на все життя любові до ближнього, здатність до якої завше знадобиться і в подружжі, і у стосунках із дітьми...” (Петросаняк, 2023).

Безсумнівно, екзистенційні складники мотиву любові не можна розглядати поза їх функціонуванням і на інших рівнях художньої системи кожного оповідання Г. Петросаняк. Як бачимо, мотив організує і словесну, і сюжетну, ідейно-тематичну, проблематичну, образотворчу структури творів заявленої збірки. “...Це низка

художніх рефлексій довкола важливих суспільних проблем. В оповіданнях ідеться про відгомін минулих і зовсім свіжих історичних травм у житті різних людей, про реакцію на зміну гендерних взаємовідносин, про пошуки Бога в хаосі свободи. Герої відчайдушно шукають любові й гармонії, кожен на свій лад намагаючись врятувати власний світ”, – так анотує авторка свою візію на лейтмотив любові у вищому його прояві (Петросаняк, 2023).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Художні пошуки епікини сприяють процесу демократизації її прозового мовлення, формують індивідуальний стиль сучасної української письменниці, допомагають їй не тільки повніше висловити настрій, емоційні стани своїх героїв. Як бачимо, у рецепції авторки в змалюванні мотиву любові домінують як складники: екзистенційні потреби (у встановленні зав’язків, у подоланні себе, в усвідомленні людини в укоріненості, у самоідентичності, у будівництві життя в певній системі цінностей), світоглядні культурологічні, ментальні, релігійні коди як українців, так і представників європейської спільноти. Презентована нами аналітична модель мотиву любові на прикладі доробку Галини Петросаняк дає змогу стверджувати, що сучасна епіка демонструє загальні напрями розвитку української літератури у світовому контексті, який базується на загальнолюдських цінностях. Це свідчить про вихід авторських екзистенцій із сучасного геополітичного кризового стану в державі та усвідомлення нею власної місії – бути об’єктивним літописцем світової перебудови, і української нації зокрема.

Логіка запропонованої роботи не претендує на вичерпність зазначеної проблеми. Вона лише окреслює **перспективність** досліджень малої прози авторки в аспекті філософських пошуків сенсу власної життєтворчості й повноцінного буття сучасної людини взагалі.

ЛІТЕРАТУРА

- Боднар, О. (2011). Екзистенційні мотиви у творчості Тараса Шевченка і Валерія Шевчука. *Шевченкознавчі студії*, 14, 142–147.
https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Shs_2011_14_20.
- Гайдегер, М. (2011). *Дорогою до мови*. Літопис.
- Дем’яненко, В. (2011). Ясперс Карл Теодор. *Політична енциклопедія*. 678. Парламентське видавництво.
- Деркач, Ж. В. (2015). Екзистенційні мотиви в творчості Михайла Коцюбинського. *Вісник Черкаського університету. Серія “Філософія”*, 11, 89–94.
https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VchuFil_2015_11_16
- Іванишин, П. (2003). Національно-екзистенційна методологія: герменевтична актуалізація. *Слово і час*, 4, 33–45.
- Ковалів, Ю. І. (2007). Екзистенціалізм. *Літературознавча енциклопедія : у 2 т.* Т. 1, 316. ВЦ “Академія”.
- Малиновський, Р. (2024). *Галина Петросаняк: “Сенс життя в тому, що ми щось повсякчас переписуємо”*.
<https://postimpreza.org/talsk/halyana-petrosaniak>
- Михайловська, Ю. (1998). *Трагічні оптимісти. Екзистенційне філософствування в українській літературі XIX – першої половини XX ст.* Літопис.

- Петросаняк, Г. (2023). *Не заважай мені рятувати світ*. Дискурс.
- Сартр, Ж.-П. (2002). Екзистенціалістська модель в теорії літератури. *Дискурс, Дискурс, Слово. Знак. Дискурс: Антологія світ, літ.-крит. думки XX ст.* 324–326. Літопис.
- Фромм, Е. (2017). *Мистецтво любові*. “КСД”.
- Шинкарук, В. І. (2002). К’єркегор Сьорен. *Філософський енциклопедичний словник*. 278–279. Абрис.
- Яшук, Ж. М. (1998) *Екзистенційність як художньо-естетичний метод в українській літературі XX ст.* [Автореф. дис. канд. філос. наук, Київський університет ім. Тараса Шевченка]. Інституційний репозитарій Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.
<https://cheloveknauka.com/v/446492/a/?#?page=1>

REFERENCES

- Bodnar, O. (2011). Existential motives in the works by Taras Shevchenko and Valeriy Shevchuk. *Shevchenko studies*, 14, 142–147.
https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Shs_2011_14_20.
- Demianenko, V. (2011). Jaspers Carl Theodore. *Political encyclopedia* (p. 678). Parliamentary Publishing House.
- Derkach, Zh. V. (2015). Existential motives in the works by Mykhailo Kotsiubynskyi. *Cherkasy University Herald. Series “Philosophy”*, 11, 89–94.
https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VchuFil_2015_11_16
- Fromm, E. (2017). *The art of love*. “KSD”.
- Heidegger, M. (2011). *On the way to language*. Chronicle.
- Ivanyshyn, P. (2003). National and existential methodology: hermeneutic actualization. *Word and Time*, 4, 33–45.
- Kovaliv, Yu. I. (2007). *Existentialism. Literary encyclopedia* (T. 1). Publishing Center “Academy”.
- Malinovskiy, R. (2024). *Halyna Petrosanyak: “The meaning of life is that we are constantly rewriting something”*. <https://postimpreza.org/talsk/halyna-petrosaniak>
- Mykhailovska, Yu. (1998). *Tragic optimists. Existential philosophizing in Ukrainian literature of the XIXth and first half of the XXth centuries*. Chronicle.
- Petrosanyak, H. (2023). *Don't prevent me from saving the world*. Duskursus.
- Sartre, J.-P. (2002). Existentialist model in the theory of literature. *Discourse, Discourse, Word. Sign. Discourse: Anthology of the world, literary review ideas of the XXth century*. 324–326. Chronicle.
- Shinkaruk, V. I. (2002). Kierkegaard Soren. *Philosophical encyclopedic dictionary*. 278–279. Abrys.
- Yashchuk, Zh. M. (1998). Existentialism as an artistic and aesthetic method in Ukrainian literature of the XXth century. [Abstract of the thesis of the Candidate of Philosophical Sciences, Kyiv University named after Taras Shevchenko]. Institutional repository of Kyiv National University named after Taras Shevchenko. <https://cheloveknauka.com/v/446492/a/?#?page=1>

Дата надходження до редакції 05.06.2024
Ухвалено до друку 24.06.2024

Відомості про автора

Негодяєва Світлана Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та зарубіжної літератури ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” e-mail: rovqueen@gmail.com		Сфера наукових інтересів: сучасна українська література, аналіз літературного твору в науці та шкільній аналітичній практиці
---	---	---

CC Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)